

**Türkiye’de
Şartlı Nakit Transferi
Programının
İyileştirilmesine
Yönelik
POLİTİKA BELGESİ**

Çalışmayı Yürüten Koordinatör Kişi ve Kurumlar¹:

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı – Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

- Şebnem Avşar Kurnaz – Genel Müdür Yardımcısı V.
- Samet Güneş, Araştırma - Geliştirme ve Tanıtım Dairesi Başkan V.
- Caner Esenyel - Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanı
- Mustafa Sencer Kiremitçi – Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanı
- Nazlıhan Özgenç - Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanı
- Pınar Yavuzkanat - Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanı

UNICEF Türkiye Temsilciliği – Sosyal Politika Birimi

©UNICEF

Ocak, 2014

¹ Bu rapor 10 Eylül 2013 tarihinde Ankara’da düzenlenen Şartlı Nakit Transferinin (ŞNT) Geliştirilmesi Çalıştayı’nın sonuçlarını paylaşmak için hazırlanmıştır. Raporda geçen hususlar konuşmacıların ve katılımcıların görüşlerini temsil etmektedir ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’nün ve UNICEF’in kurumsal görüşünü yansıtmayabilir.

İçindekiler

TEŞEKKÜR	3
YÖNETİCİ ÖZETİ	4
1. Giriş	7
2. Ülke Örnekleri	8
a. Brezilya: Bolsa Familia	8
b. Arjantin:	9
c. Meksika:	10
d. Şili	11
3. Türkiye Örneği	12
a. Sistem	12
b. Türkiye'de Uygulanan Şartlı Nakit Transferi Etki Değerlendirme Raporu'nun Temel Bulguları	16
4. Şartlı Nakit Transferi'nin İyileştirilmesi Çalıştayı	18
Katılımcıların Türkiye'de Uygulanan ŞNT Programının İçeriği ve Uygulanmasına İlişkin Görüşleri ..	20
a. ŞNT Programının Yapısı	20
b. ŞNT Programının Uygulanması	22
5. Sonuç ve Öneriler	23

TEŞEKKÜR

Bu raporun dördüncü ve beşinci bölümlerinin taslağını hazırlayan Uluslararası Kalkınma Enstitüsü'nden (Overseas Development Institute) Dr. Francesca Bastagli'ye ve değerli yorumları için Sayın Denizhan Duran'a en içten teşekkürlerimizi sunarız.

YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu rapor, Türkiye'deki şartlı nakit transferi (ŞNT) programlarının iyileştirilmesi için çeşitli öneriler getirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla, bu raporda ilk olarak şartlı nakit transferlerine ilişkin temel bilgiler verilmekte olup daha sonraki bölümde Brezilya, Arjantin, Meksika ve Şili gibi ülkelerde uygulanan ŞNT programlarının hem temel ve hem de birbirinden ayıran özelliklerine değinilmektedir. Üçüncü bölümde, ilk olarak Türkiye'de uygulanan ŞNT programı hakkında detaylı bilgi verilmekte ve daha sonra Türkiye'deki ŞNT programını iyileştirme yöntemleri ele alınmaktadır. Bu raporda ayrıca, Türkiye'deki mevcut ŞNT programının iyileştirilmesine yönelik seçenekleri değerlendirmek üzere 10 Eylül 2013 tarihinde Ankara'da (Türkiye) düzenlenen çalıştayın temel bulgularına da yer verilmektedir. Raporun son bölümünde gelecekte yapılacak çalışmalara yönelik öneriler sunulmaktadır.

Tüm dünyada uygulanan ŞNT programları incelendiği zaman dikkat çeken ilk örnek Brezilya'da uygulanan *Bolsa Familia* programıdır. *Bolsa Familia* programı 1990'lı yılların başında geliştirilmiş olup, ailelere asgari gelir desteği sağlamayı amaçlayan bir programdır ve aşırı yoksulluğun azaltılmasına önemli derecede katkıda bulunmuştur. Arjantin'de eş zamanlı olarak uygulanan çok sayıda nakit yardım programı vardır. Bu programlardan faydalananlar çeşitli programlar arasında geçiş yapabilmekte ve değişik türlerde yardım alabilmektedirler. Örneğin; bir kesime doğalgaz yardımı yapılırken diğer bir kesime iş arama yöntemleri hakkında rehberlik hizmeti almaktadır. Meksika'da uygulanan *Oportunidades* adlı şartlı nakit transferi programı kırsal kesimlere ve kentsel bölgelere göre farklılık gösteren yardım programları yürütmektedir. Örneğin, kırsal kesimlere yönelik yardım programları yürütürken toplumsal değerlendirmelere başvurmakta ve yardımlar karşılığında ortaokulun bitirilmesini şart koşmaktadır. Son olarak Şili'de uygulanan *Chile Solidario* adlı yardım programı kapsamında genel yardım türlerine ilaveten bir sosyal çalışmacı tarafından her ailenin kendine has özellikleri dikkate alınarak ve aile üyelerine danışılarak hazırlanan bir psiko – sosyal destek programı da yürütülmektedir. *Chile Solidario* programı kapsamında verilen yardımlar kademeli olarak kesilmekte ya da azaltılmaktadır.

Türkiye'de uygulanan ŞNT programı² üç temel bileşenden oluşmaktadır. Bunlar; eğitim, sağlık ve gebelik yardımı programlarıdır. Eğitim yardımı kapsamında kız çocuklarına verilen nakit desteği erkek çocuklarına verilen nakit desteğinden daha yüksektir. Aynı şekilde, ortaöğretim öğrencilerine verilen nakit desteği ilköğretim öğrencilerine verilen destekten daha fazladır. Sağlık yardımları, ailelerin çocuklarını 5 yaşına kadar düzenli sağlık kontrolüne götürmesi şartıyla verilir. Gebelik yardımı kapsamında hamilelik süresince ücretsiz sağlık kontrolleri yapılır ve doğumun hastanede yapılması şartı ile bir seferlik nakit yardımı yapılır.

Yukarıda bahsi geçen çalıştayda tartışılan temel hususlar şunlardır:

- **ŞNT'nin Kapsamı:** Katılımcılar kamuoyunun ŞNT programına yönelik farkındalığının düşük olduğunu ve programın olası faydalanıcılara çekici gelmediğini

² Türkiye'de ŞNT programı Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımları adıyla uygulanmaktadır.

düşündüklerini söylemişlerdir. ŞNT miktarının yoksul vatandaşların ihtiyaçlarını karşılayamayacak kadar az olduğu düşünülmektedir. Hak sahipliği kriterleri açısından bakıldığında katılımcılar bazı kriterlerin asgari maaşla çalışan, okul öncesi yaşta olan ya da orta öğretimden üniversiteye geçiş aşamasında olan çocukları içermeyerek birçok olası faydalanıcıyı kapsam dışına çıkardığını dile getirmiştir.

- **ŞNT'nin Uygulanması:** Çalışmaya katılanlar ailelerin geç ve düzensiz ödemelerden şikâyetçi olduğunu ve bu durumun yoksul ailelerin mali planlamalarını sekteye uğrattığını dile getirmişlerdir. Katılımcılar ayrıca, hizmet sağlayıcılar arasındaki koordinasyon ve işbirliği eksikliğine değinmiş ve bu durumun programın etkili bir şekilde izlenmesini de engellediğini söylemişlerdir.

Yapılan araştırmalar ve yukarıda bahsi geçen çalıştaydaki tartışmalar ışığında ŞNT programının geliştirilmesi için aşağıdaki öneriler düşünülebilir:

- ŞNT programlarının okula devam ve sağlık kontrolleri açısından olumlu etkileri olduğu dile getirilmekle birlikte mevcut hizmetlerin kalitesinin artırılmasına yönelik iyileştirme çalışmaları yapılması gerektiğini de özellikle vurgulanmıştır. Kadınların güçlendirilmesi hususunda katılımcılar; program sayesinde ailede anneliğin öneminin bir kez daha ön plana çıkarıldığını ve kadınların etkileşimine ve sosyalleşmesine olumlu katkılarda bulunduğunu dile getirmişlerdir. Bununla birlikte ŞNT miktarları düşük olduğu için bu yardım programlarının küçük yaşta evlilik ve aile içi şiddet üzerinde kaydedeğer bir etkisinin olmadığı da belirtilmiştir.
- ŞNT programları hakkında farkındalığın artırılmasına ilişkin
 - Olası faydalanıcıların ve kamuoyunun programın amaçlarını ve içeriğini kolayca anlamasını sağlayacak şekilde programın adının ve mümkünse şartlarının değiştirilmesi;
 - Okuması ve anlaması kolay olacak şekilde hazırlanmış el ilanları ve broşürler dağıtarak ve medya organlarında yayınlatarak geniş kapsamlı bir bilgilendirme kampanyasının yürütülmesi

gibi faaliyetler hem hedef kitlenin hem de hizmet sağlayıcıların program hakkında daha iyi bilgi sahibi olmasını ve dolayısıyla da programın daha etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak için önem arz etmektedir.

- Daha bütüncül ve kapsamlı bir sosyal güvenlik mekanizması geliştirmek için programın yeniden yapılandırılmasına ilişkin geliştirilen öneriler aşağıdaki gibidir:
 - Daha yüksek miktarda mali yardımda bulunmak bazı alanlarda daha olumlu etkiler yaratabilir. Ayrıca, verilen maddi yardımın miktarında bölgelerin kendilerine has özellikleri dikkate alınarak değişiklikler yapılabilir.
 - En yoksul kesimin kapsam dışı kalmasını en aza indirmek amacıyla karmaşık ve dışlayıcı mahiyetteki koşullar ortadan kaldırılmalıdır. Ayrıca, ailelerin yardımlardan faydalanabilmesi için davranış değişikliğine gitmelerini sağlayacak girişimler, ulusal kampanyalar ve eğitim ya da paylaşım toplantıları da hayata geçirilmelidir.

- Tarım işçileri gibi en dezavantajlı gruplara ek destek verilmelidir.
- Bir yoksullukla mücadele programının amaçlarına ters düşecek şekilde idari ve sosyal maliyetlere yol açan karmaşıklıkları önlemek için programın içeriği mümkün olduğunca sade ve net tasarlanmalıdır.
- İlgili kurumlar arasındaki koordinasyon ve işbirliği güçlendirilmelidir. ŞNT programını diğer sosyal güvenlik mekanizmalarıyla uyumlu hale getirmek için olası iş birliği yöntemleri belirlenmelidir. Brezilya örneğinde olduğu gibi, insanların temel ihtiyaçlarını karşılamaları için gereken asgari miktar göz önünde bulundurarak Türkiye'deki programı bir asgari gelir sağlama programına dönüştürmek için fizibilite çalışmaları yürütülmelidir. Ayrıca, Şili örneğinde olduğu gibi, Türkiye'deki ŞNT programına bir psiko – sosyal destek bileşeni de eklenmelidir.

Türkiye’deki Şartlı Nakit Transferi Programının İyileştirilmesine Yönelik Politika Belgesi

1. Giriş

Genel sosyal güvenlik ağının bir parçası olan şartlı nakit transferleri (ŞNT), “bazı davranışlarda değişikliğe gidilmesi koşuluyla yoksul hanehalklarına yapılan düzenli gelir transferleridir”³. Bu şartlar, bir nevi beşeri sermayeye yatırım yapılmasını sağlayan şartlardır. Örneğin, çocukların okula gönderilmesi ya da aşılınması hem kısa vadeli sosyal bir yardımdır hem de etkileri uzun vadede ortaya çıkacak olan beşeri sermaye yatırımlarıdır.

Bu bağlamda, ŞNT programları geçici kriz dönemlerinde kısa süreli, sosyal yardımda bulunmayı amaçlayan geleneksel sosyal yardım programlarından farklıdır. Geleneksel sosyal yardım programlarının aksine ŞNT programları kısa vadeli sosyal yardımları, uzun vadede çocukların geleceğini etkileyecek olan beşeri sermayelerine yönelik bir yatırım olarak kullanır.

ŞNT programlarının etkisini ölçmek amacıyla dünya çapında yürütülen çok sayıda çalışma göstermektedir ki; programın içeriği iyi bir şekilde tasarlanırsa, programlar hem okula kayıt ve okulda kalma süresi hem de önleyici sağlık hizmetlerinden yararlanma oranlarında artış sağlamaktadır. Ek olarak gıda harcamalarında da artış sağlamaktadır. Bununla birlikte, bazı araştırmalar da ŞNT programlarının caydırıcı etkilerinin olabildiğini, genel refaha katkısının sınırlı olduğunu ve yoksulluğu azaltmada etkisinin az olduğunu göstermiştir. Ancak, söz konusu araştırmaların birçoğu şu hususun altını çizmektedir: Hizmetlerin kalitesi ve ŞNT programları vasıtasıyla bu hizmetlere erişim arttırılmadığı takdirde bu programların eğitim ve sağlık kazanımları açısından ciddi bir katkısı olmayacaktır.

ŞNT programları dünyada 30’dan fazla ülkede uygulanmaktadır. Programın uygulandığı ülkeler arasında Brezilya, Meksika, Şili, Nikaragua, Endonezya, Filipinler, Bangladeş ve Türkiye de yer almaktadır. Bu ülkelerin birçoğunda ŞNT programları yoksulluğu azaltmak amacıyla uygulanmaya başlamış olmakla birlikte zaman içerisinde kapsamı genişlemiştir. Örneğin, Brezilya ve Meksika’da uygulanan programlar ilk olarak kırsal kesimde yaşayan insanlara yönelik geliştirilmiş, daha sonra kentsel bölgelerde yaşayan insanları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Ayrıca, zaman içerisinde Meksika’da uygulanan program ortaöğretimin bitirilmesini teşvik etmeyi de amaçlarına eklemiştir. Brezilya’da uygulanan program ilerleyen yıllarda mikro – kredileri ve konut edindirme desteğini de faaliyetleri arasına eklemiştir. Son olarak, Şili rutin hizmetlerine psiko – sosyal desteği de eklemiştir.⁴

Bu raporda Türkiye’de uygulanan ŞNT programının iyileştirilmesine katkıda bulunabilecek bazı fikirler geliştirilmektedir. Bu amaçla; raporun birinci bölümünde, dünyada uygulanan

³ UNICEF (2012). Social Protection Strategic framework. <http://www.unicef.org/socialprotection/framework/> adresinden ulaşabilirsiniz.

⁴ Brière, B. and Rawlings, L. (2006). Examining Conditional Cash Transfers Programs: A Role for Increased Social Inclusion. The World Bank. Accessible through <http://siteresources.worldbank.org/SOCIALPROTECTION/Resources/SP-Discussion-papers/Safety-Nets-DP/0603.pdf>

bazı ŞNT programlarından örnekler verilecektir. İkinci bölümünde Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün Gazi Üniversitesi ile birlikte yürüttüğü Türkiye'deki ŞNT programının etki değerlendirmesi analizine ilişkin temel bulgular paylaşılacak ve üçüncü bölümde 10 Eylül 2013 tarihinde Türkiye'deki ŞNT programının iyileştirilmesine yönelik öneriler geliştirilmesi amacıyla ilgili uzmanları bir araya getiren bir çalıştayın sonuçlarına kısaca değinilecektir. Dördüncü ve son bölümde ise Türkiye'deki ŞNT programının iyileştirilmesine yönelik öneriler tartışılmaktadır.

2. Ülke Örnekleri

a. Brezilya: Bolsa Familia⁵

Bolsa Familia dünyada uygulanan en geniş kapsamlı nakit yardım programıdır. Bu program, Sosyal Kalkınma ve Açlıkla Mücadele Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Brezilya'da uygulanan bu şartlı nakit transferi programı 1995 yılında hayata geçirilmiştir. Bu program; ilk olarak yerel düzeyde uygulanmaya başlamış olup, 2001 yılında *Bolsa Escola* adıyla ülke çapında uygulanmaya başlamıştır. Ayrıca, 2001 yılında sağlık ve beslenme giderleri için nakit yardımı yapmayı amaçlayan *Bolsa Alimentacao* adlı program hayata geçirilmiştir. 2002 yılında yemek pişirmek için kullanılmak üzere doğal gaz yardımında bulunmayı amaçlayan *Auzilia Gasto* adlı program uygulanmaya başlamıştır. 2003 yılında ise bir tür yemek kartı programı olan *Cartao Alimentacao* adlı program hayata geçirilmiştir.

2003 yılından önce uygulanan ŞNT programlarında karşılaşılan koordinasyon ve bütüncül veri sistemleri eksikliği, farklı uygunluk kriterleri ve yapılan yardımların dağılımındaki dengesizlik gibi nedenlerden dolayı 2003 yılında *Bolsa Familia* programı uygulanmaya başlamıştır. *Bolsa Familia* programı ile ŞNT programlarının verimliliğinin ve tutarlılığının artırılması, sağlık ve eğitime ilişkin koşullar getirerek sağlık ve eğitim alanındaki temel sosyal hakların hayata geçirilmesi ve yoksul ailelere asgari gelir sağlayarak yoksulluğun azaltılması amaçlanmıştır.

Yardım alacak aileler ortalama gelir testine göre değil, beyan edilen gelir düzeyine göre belirlenmektedir. Kişi başına düşen aylık geliri 70 ila 140 dolar arasında olan ve 18 yaşından küçük çocukları olan ailelere nakit yardımında bulunmaktadır.

Bolsa Familia programının ilk uygulanmaya başlandığı tarih olan 2003 yılında 1.2 milyon aile bu yardımlardan yararlanırken 2013 yılında bu programdan yararlanan aile sayısı 13.7 milyona çıkmıştır ve bu rakam tüm Brezilya nüfusunun 1/4'üne tekabül etmektedir. Bu programın maliyeti 14,4 milyar dolardır ve bu rakam, Brezilya'nın 2010 yılında elde ettiği GSYH'nin %0,46'sına tekabül etmektedir.

Bolsa Familia programına yönelik etki değerlendirme çalışmalarına göre, bu program kapsamında yapılan yardımlar sayesinde 2004 ve 2006 yılları arasında gelir dağılımındaki dengesizlik %21 oranında azaltılmıştır. Yine aynı tarihler arasında, 12,4 milyon aileden 4,3

⁵Brezilya örneği için kullanılan kaynaklar:

-Eski Brezilya Sosyal Kalkınma Bakanı Sayın Mr.Patrus Ananias de Sousa'nın 10 Eylül 2013 tarihinde Ankara'da (Türkiye) şartlı nakit transferinin iyileştirilmesi çalıştayında yaptığı sunum,

milyonu aşırı yoksulluktan kurtulmuştur. *Bolsa Familia* programının sağlık alanında aşılama, doğum öncesi hizmetlerden faydalanma ve zamanında doğum yapma olasılığını ve eğitim alanında okula devam oranlarını arttırmakla birlikte okulu terk oranlarını azalttığı da araştırmalarla kanıtlanmıştır.

b. Arjantin⁶:

Arjantin'de *Programa Jefes de Hogar, Ciudadanía Porteña, Programa Familias por la Inclusión Social (PJJHD), Seguro de Capacitación y Empleo* and *Plan Familias* adları altında çok sayıda şartlı nakit transferi programı uygulanmaktadır.

Programa Jefes de Hogar , 2002 yılından bu yana istihdamı arttırmak amacıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından uygulanan bir şartlı nakit transferi programıdır. Bu program kapsamında, günde en az 4 saatlik çalışma karşılığında aile reisine ayda 150 Peso ödenmektedir.

Ciudadanía Porteña programı kapsamında, gıda, temizlik ürünleri ve yemek pişirmek amacıyla doğalgaz satın alabilmeleri için yoksul ailelere aylık nakit yardımı yapılmaktadır. Üçüncü olarak *Programa Familias por la Inclusión Social (PJJHD)* adlı program kapsamında ailelere aylık nakit desteği verilmektedir. Nakit desteği miktarı, ailedeki 19 yaşının altındaki çocuk sayısına ve ailede engelli çocuk olup olmamasına göre değişmektedir. Yardıma hak kazanmak için, çocukların eğitim ve sağlık durumları dikkate alınmaktadır. Dördüncü olarak, *Seguro de Capacitación y Empleo* programı kapsamında yukarıda belirtilen PJJHD programından faydalananlara yönelik iş arama eğitimi, mesleki beceri kazandırma eğitimi ve işe yerleştirme gibi aktif istihdam yaratma faaliyetleri yürütülmektedir. Son olarak, *Plan Familias* adlı program kapsamında nakit transferleri vasıtasıyla dezavantajlı ailelerin korunmasını ve sosyal entegrasyonunu sağlamak amacıyla çalışmalar yürütülmektedir. Bu program kapsamında, yardımdan faydalanan ailelerdeki çocukların ve hamile kadınların sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimini arttırmak da amaçlanmaktadır. Bu programın hedef kitlesi hâlihazırda PJJHD programından faydalanan ve ortaöğretimini tamamlamamış en az 2 çocuğu olan ailelerden oluşmaktadır. Yardımlara hak kazanabilmek için ailelerin beyan ettikleri gelir esas alınmaktadır.

Bu programlar vasıtasıyla 2007 yılında 504.784 aileye ulaşılmıştır. Ailedeki 5 – 19 yaş grubundaki çocukların sayısına bağlı olarak (En az 2 en çok 6) annelere aylık 155 – 305 Arjantin Doları arasında değişen miktarda nakit yardımı yapılmaktadır. Bu program kapsamında ayrıca yardım alan aile üyelerinden okul eğitimini ya da mesleki eğitimini tamamlamak isteyen gençlere ve yetişkinlere aylık 50 Arjantin Doları nakit yardımı yapılmaktadır. Nakit yardımlar karşılığında ailelere 19 yaşın altındaki çocuklarını ulusal aşı programı doğrultusunda aşılatmaları, hamile kadınların iki ayda bir sağlık kontrolünden

⁶Sources used for the Argentinian case:

-International Policy Center for Inclusive Growth: Cash Transfer Programmes in Caribbean and Latin America. UNDP. Accessible through

<http://www.ipc-undp.org/PageNewSiteb.do?id=123&active=3#argentina>

-South-South Learning for Social Protection: Argentina. UNDP. Accessible through <http://south-south.ipc-undp.org/component/k2/item/258-argentina>

geçmesi, 5 ile 19 yaş grubundaki tüm çocukların zamanında okula kaydolması ve okula düzenli olarak devam etmesi ya da ortaöğretimi tamamlaması şart koşulmaktadır.

c. Meksika⁷:

Oportunidades, Latin Amerika'da uygulanan en büyük ikinci şartlı nakit transferi programıdır. 2002 yılından bu yana federal düzeyde uygulanan bu program aşırı yoksulluk içinde yaşayan ailelerin yaşam koşullarını iyileştirmeyi amaçlamaktadır. İlk olarak 1997 yılında *Progresas* adıyla uygulanmaya başlanan bu program, kırsal kesimlerde yaşayan ailelerdeki kadınlara sağlık, beslenme ve nakit yardımında bulunmayı amaçlıyordu.

Oportunidades programı, üç bileşenden oluşmaktadır: Eğitim, sağlık ve beslenme.

- Eğitim bileşeni kapsamında ilkokuldan liseye kadar nakit yardımında bulunmaktadır. Yapılan yardımın miktarı çocuklar sınıf geçtikçe değişmektedir. Ayrıca kız çocuklarının okulu terk risklerinin daha yüksek olması nedeniyle kız çocuklarına yapılan yardım miktarı daha fazladır.
- Sağlık bileşeni kapsamında halk sağlığı kurumları vasıtasıyla tüm aile bireylerine başta önleyici sağlık hizmetleri olmak üzere temel sağlık hizmetleri verilmektedir.
- Beslenme bileşeni kapsamında 6-23 aylık tüm çocuklara, 2 ve 5 yaş aralığındaki yetersiz beslenen çocuklar ile hamile ve emziren kadınlara daha sağlıklı beslenmeleri için aylık 15.50 Dolar (155 Peso) nakit yardımına ilaveten gıda yardımında bulunmaktadır.
- Nüfusu 10.000'den büyük olan yerleşim yerlerinde yaşayan ve yardım programlarından faydalanan bir aileye mensup olan 70 yaşın üstündeki kişilere de nakit yardımında bulunmaktadır.

Uygulanmaya başladığı tarihten bu yana *Oportunidades* kapsamında iki büyük değişiklik yapılmıştır: Birinci değişiklik programın kapsama alanında yapılmıştır. İlk başta sadece kırsal kesimde yaşayanlara yönelik bir program olarak tasarlanmışken daha sonra kapsamı genişletilmiştir. İkinci büyük değişiklik ise programın kapsamının lise öğrencilerini de kapsayacak şekilde daha da genişletilmesi olmuştur. Başlangıçta programın hedef kitlesinde sadece ilkokul öğrencileri varken daha sonra lise öğrencileri de programın kapsamına dâhil edilmiştir.

⁷Meksika'da uygulanan programlar için kullanılan kaynakların listesi aşağıdadır:

-International Policy Center for Inclusive Growth: Cash Transfer Programmes in Caribbean and Latin America. UNDP. <http://www.ipc-undp.org/PageNewSiteb.do?id=123&active=3#brazil> adresinden ulaşabilirsiniz.

-Shanghai Poverty Conference: The Case of Mexico. World Bank.

<http://info.worldbank.org/etools/docs/reducingpoverty/case/119/summary/Mexico-Oportunidades%20Summary.pdf>

-A Human Development Programme Oportunidades (2008). Oportunidades Press and Media Office.

<http://migrationfiles.ucdavis.edu/uploads/cf/files/2009-may/oportunidades.pdf> adresinden ulaşabilirsiniz.

-Molyneux, M. (2006). *Mothers at the Service of the New Poverty Agenda: Progresas/Oportunidades, Mexico's Conditional Cash Transfers Programme*. Social Policy and Administration, 40(4), pp. 425-449.

<http://www.prof.uniandes.edu.co/~ijaramil/progresas.pdf> adresinden ulaşabilirsiniz.

-Global Extension of Social Security, Conditional Cash Transfers Programmes.

<http://www.ilo.org/gimi/gess/ShowTheme.do?tid=2670#00> adresinden ulaşabilirsiniz.

-Behrman, J. (2007). Policy oriented Research Impact Assessment Case Study on the International Food Policy Research Institute and the Mexican Progresas Anti-Poverty and Human Resource Investment Conditional Cash Transfer Program. International Food Policy Research Institute. Accessible through <http://www.ifpri.org/sites/default/files/publications/ia27.pdf>

2003 yılında lise öğrencilerine yönelik 9. sınıftan başlayıp mezuniyete kadar olan dönem kapsayan bir tasarruf bileşeni de programa eklenmiştir. Bu bileşen kapsamında 2011 yılında yapılan yardım miktarı yıllık 4192 Peso'dur (357 Dolar).

Yarımdan faydalandırılacak dezavantajlı aileleri belirlemek için ilk olarak dışlanmış topluluklar tespit edilmekte, daha sonra da bu topluluklar içerisinde yaşayan kriterlere uygun aileler belirlenmektedir. Kırsal bölgelerde yaşayan en yoksul aileleri belirlemek amacıyla ulusal sosyo ekonomik hane halkı araştırmaları kullanılmaktadır ve her bir bölgeye ve mahalleye yönelik dışlanma endeksi geliştirilmektedir. Daha sonra dezavantajlı ailelerin en yoğun yaşadığı alanlar belirlenmekte ve bu alanlarda yaşayan kriterlere uygun aileler tespit edilmektedir. Kırsal alanlarda kriterlere uygun aileleri belirlemek için bir yoksulluk endeksi oluşturmak amacıyla yapılan ev ziyaretleri sırasında anketler vasıtasıyla toplanan sosyo-ekonomik veriler kullanılmaktadır. Elde edilen veriler doğrultusunda tespit edilen aileler kendi içlerinde sıraya konulmakta ve yardım almaya uygun ailelerin listesi çıkarılmaktadır. Hazırlanan bu liste incelenmek ve nihai kararı vermek üzere kurul toplantılarında ele alınmaktadır.

2010 yılında *Oportunidades* programından 5.8 milyon aile yararlanmıştır ve toplam yardım miktarı 65.7 milyar Peso'ya (5.7 Milyar Dolar) ulaşmıştır.

Oportunidades programına yönelik etki değerlendirmesi araştırmaları bu programın okula kayıt, düzenli sağlık kontrolleri ve beslenme üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermiştir. Ortaokula kayıt oranlarında büyük bir artış kaydedilmiştir (kız çocuklarında %20, erkek çocuklarında %10). *Oportunidades* programı aynı zamanda 1-5 yaş grubundaki çocuklarda hastalık riskini de azaltmıştır. Bu programın çocuklarda bodurluğun önlenmesi ve gelişimin desteklenmesinde de olumlu etkileri olmuştur.

d. Şili⁸

Aşırı yoksulluk içinde yaşayan ailelere yönelik olarak geliştirilen *Chile Solidario* adlı yardım programı 2002 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Toplam dört kategoride yapılan sosyal değerlendirmelerde (eğitim, gelir, barınma koşulları ve istihdam durumu) elde ettikleri puan doğrultusunda kriterlere uyan aileler programdan yararlanmaktadır. Bu program kapsamında yoksullukla mücadele için çok boyutlu bir yöntem uygulanmaktadır.

Kriterlere uyan ailelere iki yıl boyunca sosyal çalışmacılar tarafından aile desteği verilmektedir. Ailelerin karşılaştıkları aile içi şiddet, kamu hizmetlerine erişim ya da okula kayıt gibi sorunlarla başa çıkabilmeleri için sosyal çalışmacılar tarafından düzenli olarak ev ziyareti yapılmaktadır ve aileye özel bir plan hazırlanmaktadır. Ailelerin yardımlardan

⁸Şili uygulanan programlar için kullanılan kaynakların listesi aşağıdadır:

http://codex.colmex.mx:8991/exlibris/aleph/a18_1/apache_media/TL3MDNBRN5J937GBIPJCDERDKHY78C.pdf adresinden ulaşabilirsiniz

-Safety Nets and Transfers: The Case of Chile. The World Bank.

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALPROTECTION/EXTSAFETYNETSANDTRANSFERS/0,,contentMDK:20863824~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:282761~isCURL:Y,00.html> adresinden ulaşabilirsiniz

-Martorano, B. and Sanfilippo, M. (2012). Innovative Features in Conditional Cash Transfers: An Impact Evaluation of Chile Solidario on Households and Children. UNICEF. http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/iwp_2012_03.pdf adresinden ulaşabilirsiniz

-Galasso, E. (2011). *Alleviating Extreme Poverty in Chile: the Short Terms Effects of Chile Solidario*. Estudios de Economía, 38 (1, pp.101-127)

faydalanmaya devam etmeleri için sosyal çalışmacı tarafından belirlenen koşulları yerine getirmeleri gerekmektedir.

Ailelere özel bir plan hazırlayabilmek için yedi bileşenli bir değerlendirme yapılır. Bu yedi bileşen; tespit, sağlık, eğitim, aile dinamikleri, barınma koşulları, istihdam ve gelir durumudur. Değerlendirmeler asgari yaşam kalitesine ilişkin 53 kriter doğrultusunda yapılmaktadır. Ailelerin programa katılımları düzenli bir şekilde izlenmektedir. Yardımdan faydalanan ailelerin kendileri için geliştirilen planda yer alan bazı hizmetlere öncelikli erişim hakkı vardır.

Chile Solidario programı kapsamında *Bono Proteccion* adlı bir nakit yardım programı da vardır. *Chile Solidario* programından faydalanan ailelerdeki kadınlara gıda malzemeleri almaları ve bazı hizmetlere erişebilmeleri için nakit yardımında bulunulur. İki yıllık sürenin sonunda ailelere üç yıl daha maddi yardımda bulunulmaya ve bazı hizmetlere erişimde öncelik verilmeye devam edilir. Burada amaç, ailelerin yoksulluktan kurtulması sürecinde kesintisiz destek vermektir.

Bu program kapsamında verilen nakit desteği zamanla azalır. Örneğin programın ilk altı ayında aylık 33 Dolar ödenirken programın son altı ayında bu oran aylık 12 Dolara düşer.

Chile Solidario programı kapsamında yapılan harcamalar toplam sosyal güvenlik harcamalarının %0.3'üne tekabül etmektedir (2005 yılı GSYİH'nin %0.08'dir). Programın toplam bütçesinin %20'si idari harcamalara ayrılmaktadır ve idari harcamalara ayrılan bütçenin yarısı da sosyal çalışmacıların maaşları için kullanılmaktadır.

Bu programa yönelik yapılan çok sayıda etki değerlendirme çalışması, programın aileleri aşırı yoksulluktan kurtarmaya yardımcı olmakla birlikte görece yoksulluğun azaltılmasında yeterince etkili olmadığını göstermektedir. Bu program uygulanan diğer nakit yardımı, istihdam ve barınma programlarının etkisini önemli ölçüde arttırmaktadır. Bu programın ayrıca faydalanıcı ailelerin eğitim ve sağlık kazanımlarında olumlu bir etkisi olmuştur. Bu programın kısa vadede istihdamın ve gelir düzeyinin artırılması hususundaki etkisinin sınırlı olduğu tespit edilmiştir. *Chile Solidario* programı kapsamında yapılan en önemli değişiklik, programa psiko-sosyal bileşenin eklenmesi olmuştur. Bu bileşen kapsamında toplumun sosyal hizmetler hakkındaki farkındalığı artırılırken ailelere de motivasyon desteği verilmiştir.

3. Türkiye Örneği⁹

a. Sistem

Türkiye'de uygulanan ŞNT programının resmi adı Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımları'dır. Türkiye'de 2001 yılında yaşanan ekonomik krizin olumsuz etkilerini azaltmak ve yoksullukla daha etkin ve hızlı bir şekilde mücadele etmek için söz konusu ŞNT programı Dünya Bankası ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin fonlarıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu

⁹ T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından Şartlı Nakit Transferi'ne ilişkin olarak Kasım 2013'te hazırlanan Bilgi Notu

tarafından uygulanan Sosyal Riski Azaltma Projesi kapsamında hayata geçirilmiştir. ŞNT 2003 yılında 6 pilot ilde uygulanmaya başlanmış olup 2004 yılından bu yana kademeli olarak ülke çapında yaygınlaştırılmıştır. 2007 yılında Sosyal Riski Azaltma Projesi'nin sona ermesinden sonra Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu kaynaklarıyla ŞNT programı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından uygulanmaya devam etmiştir. 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kurulmasından sonra Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü bu bakanlığa bağlanmıştır ve faaliyetlerine Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü adı altında devam etmektedir.

Uzun vadeli beşeri sermayenin geliştirilmesi hedefinin yanı sıra Türkiye'de uygulana ŞNT programının amaçları aşağıdaki gibidir:

- Okul masrafları, aileleri çocuklarını okula gönderme konusunda isteksiz olmaya sevk ettiği için okul masraflarını karşılamaya destek olarak yoksul ve yoksulluk riski altındaki ailelerde yaşayan çocukların okullaşma oranı ve eğitime devam sürelerini artırmak;
- Yoksul ailelerdeki çocukların temel sağlık hizmetlerinden yararlanmasını sağlamak;
- Hamilelikte karşılaşılan sorunlara müdahale etme, hastanede güvenli doğum yapılmasını sağlama, lohusa döneminde annelerin sağlık kontrollerini yapmalarını teşvik etme ve yeni doğan bebeklerin tüm aşılarını eksiksiz ve zamanında yapılmasını sağlamak.

Bu amaçlara ulaşmak amacıyla program kapsamında üç bileşen vardır:

1. Şartlı Eğitim Yardımı
2. Şartlı Sağlık Yardımı
3. Şartlı Gebelik Yardımı

SYGM tarafından yürütülen ŞNT programın hedef kitlesi ekonomik güçlükler nedeniyle çocuklarını okula gönderemeyen veya düzenli sağlık kontrolleri yaptıramayan, nüfusun en yoksul kesimi olarak belirlenmiştir. SYGM tarafından yürütülen ŞNT programı bu hedef kitlesi içinde bulunan ailelere, eğitim çağında bulunan çocuklarını düzenli olarak okula göndermeleri, 0-6 yaş arası okul çağı öncesi çocuklarının düzenli sağlık kontrollerini yaptırmaları ve anne adaylarının sağlık kontrollerini düzenli yaptırmaları ve doğumlarını hastanede yapmaları şartıyla düzenli nakdi yardım sağlanması şeklinde yürütülmektedir.

Şartlı Eğitim Yardımı

Şartlı Eğitim Yardımı kapsamında kız öğrencilere ve ortaöğretim öğrencilerine verilen nakit desteğinin miktarı daha fazladır. Burada amaç kız çocuklarının okullaşma ve ilköğretimden ortaöğretime geçiş oranlarını arttırmaktır. Şartlı Eğitim Yardımı kapsamında yapılan aylık ödemeler ve toplam faydalanıcı sayısı aşağıda verilmiştir.

Tablo 1*

	Öğrenci Başına Aylık Şartlı Eğitim Yardımı (TL)	Öğrenci Başına Aylık Eğitim Yardımı (\$)	Toplam Sayısı	Faydalanıcı
Erkek İlköğretim Öğrencisi	30	28.75	909,328	
Kız İlköğretim Öğrencisi	35	33.54	878,617	
Erkek Lise Öğrencisi	45	43.12	129,493	
Kız Lise Öğrencisi	55	52.71	117,177	
TOPLAM YARARLANICI ÖĞRENCİ SAYISI			2,034,615	

* Bir öğrenciye verilen aylık yardım miktarını dolar bazında hesaplarken satın alma gücü paritesi kullanılmıştır. 2012 yılında satın alma gücü paritesine göre 1 Dolar 1.0434 TL'ye eşittir.

Şartlı Eğitim Yardımı kapsamında yapılan ödemeler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2

YIL	AKTARILAN KAYNAK (MİLYON TL)
2003-2011	2.013,48
2011	397.48
2012	501.49
2013 EKİM-EYLÜL	463.43

Şartlı Sağlık Yardımı

0-6 yaş aralığındaki çocuklarını düzenli sağlık kontrolüne götürmeleri şartıyla ailelere aylık 30 TL nakit yardımı yapılmaktadır.

Tablo 3

YIL	AKTARILAN KAYNAK (MİLYON TL)	FAYDALANICI ÇOCUK SAYISI
2003-2011	750.10	
2011	142.29	747,507
2012	188.13	887,926
2013	210.16	811,725

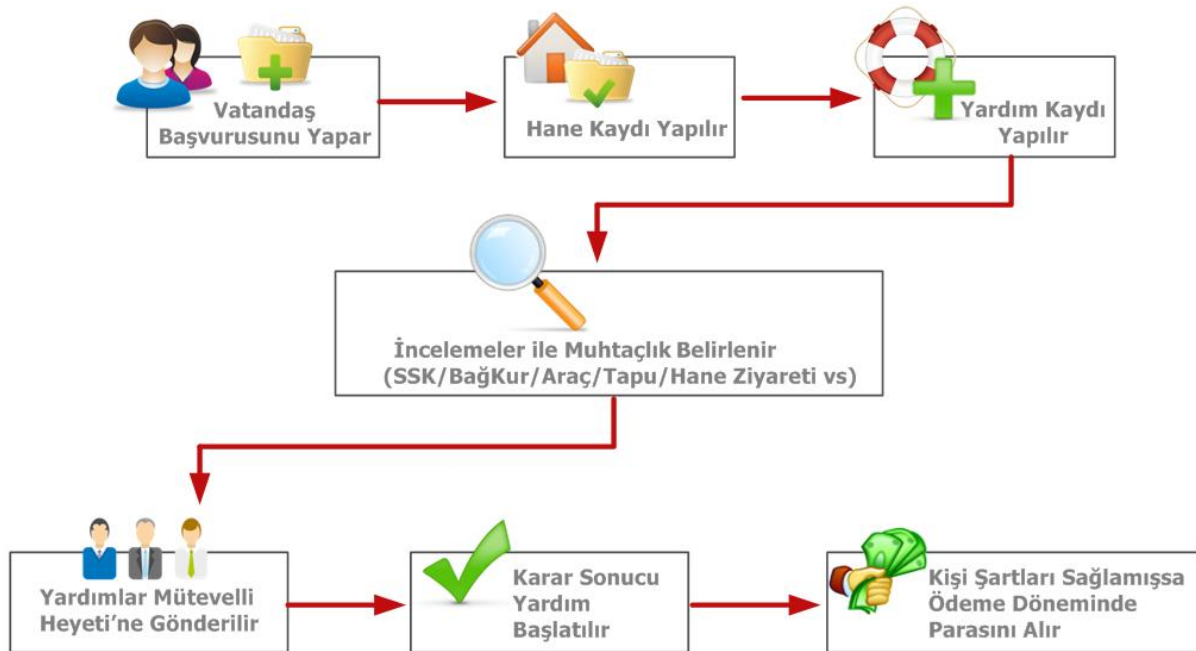
Şartlı Gebelik Yardımı

Şartlı Gebelik Yardımı kapsamında hamilelik boyunca ve doğumdan sonraki ilk 2 ay içerisinde düzenli sağlık kontrolüne gitmeleri şartıyla hamile kadınlara gebelik süresince aylık 30 TL nakit yardımı yapılmaktadır. Ayrıca hastanede doğum yaptıkları takdirde hamile kadınlara 70 TL daha nakit yardımı yapılmaktadır.

YIL	AKTARILAN KAYNAK (MİLYON TL)	FAYDALANICI SAYISI
2005-2011	4.98	
2011	1.01	9,764
2012	2.7	25,665
2013	7.96	50,365

Süreç

ŞNT merkezde Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından organize ve koordine edilmektedir. Yerelde ise her il ve ilçede bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yürütülmektedir. Yardımdan yararlandırma süreci aşağıdaki şemada açıklanmıştır:

1. Vatandaşların sadece nüfus cüzdanı ile birlikte Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na başvurması yeterlidir. Başvuru sırasında T.C. kimlik numarası dışında hiçbir belge istenmemektedir.
2. Vakıf görevlileri Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sisteminde hane halkı ve yardım başvurusu kaydı oluşturmaktadır.
3. Vakıf görevlileri, başvuran ailenin muhtaçlık durumuna ilişkin bilgi toplamak amacıyla Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi içerisinde çevrimiçi araştırma yapmaktadır.
4. Vakfın Sosyal Yardım ve İnceleme görevlisi tarafından aileye evinde ziyaret gerçekleştirilir ve bir sosyal inceleme raporu hazırlanır. Bu rapor Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi'ne yüklenmektedir.
5. Merkezi veri tabanlarından çevrimiçi olarak elde edilen veriler ve sosyal inceleme raporu, Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi vasıtasıyla Mütevelli Heyeti'ne gönderilmektedir. Mütevelli Heyeti tarafından, ailenin muhtaçlık durumunu tespit edilir ve hak sahipliğine ilişkin karar verilir.
6. Alınan karar, Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemine kaydedilmekte ve ŞNT süreci başlatılmaktadır.
7. Her bir ödemeden önce Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, öne sürülen koşulların sağlandığını kontrol etmek amacıyla ilgili kurumların veri tabanlarında çevrimiçi bir araştırma yapar ve şartları yerine getiren annelerin banka hesabına ödeme yapılır.
8. Hak sahipleri, nakit yardımlarını PTT şubelerinden çekebilir. Ayrıca kendilerine verilen Sosyal Yardımlar Kartını alışverişlerde kullanabilirler.

ŞNT ödemeleri, anneler adına açılan banka hesaplarına yatırılarak kadınların kendi sorumluluklarında olan bu paralar ile çocuklarının bakım, eğitim ve sağlık ihtiyaçlarını karşılamaları ve aynı zamanda aile içinde ve toplumda kadınların statülerinin yükseltilmesi sağlanmaktadır.

Programın şartlarının sağlanmasında programdan faydalananların aktif katılımının ve programı yürüten SYGM'nin çalışmalarının yanı sıra temel sağlık ve eğitim hizmetlerini sağlayan kurumların desteği gereklidir. Bu kuruluşlar ile SYGM arasında koordinasyonun sağlanabilmesi için SYGM ile

- Milli Eğitim Bakanlığı'nın E-Okul Sistemine ilişkin,
- Sağlık Bakanlığı Aile Hekimliği Bilgi Sistemine ilişkin,
- Ziraat Bankası ve PTT şubeleri tarafından yapılan ödemelere ilişkin

veri alışverişi mekanizması oluşturulmuştur

2006-2010 dönemi Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planında yer alan "Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri" eylemi çerçevesinde TÜBİTAK ile işbirliği içerisinde yürütülen Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri projesinde, SYGM tarafından yürütülen yardım programlarının yaklaşık %20'sini oluşturarak en önemli yardım programlarından birisi olan

ŞNT Modülünün yazılımı tamamlanarak kurumlar arasındaki söz konusu mekanizmaların sağlıklı bir sistem üzerinden online sürdürülmesini sağlamıştır.

Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemindeki ŞNT Modülü sayesinde; başvuruların alınması; online veri paylaşımı yoluyla gelir, sosyal güvence, mülkiyet durumu gibi veritabanlarında kayıtlı bilgilerin sorgulanması, şartlılık ilkesinin yerine getirilip getirilmediğinin diğer kurumların yukarıda sayılan sistemleri üzerinden kontrol edilmesi ve ödemelerin yapılması şeklindeki aşamaların hepsinde merkezi bir yazılım kullanılması sağlanmıştır.

Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sisteminin kullanıma açıldığı 2010 yılından önce kullanılan yazılımda ailelerin, okulları ve sağlık ocaklarını dolaşarak onaylattıkları formlar, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının personelleri tarafından sisteme girilerek şartların yerine getirilme durumu takip edilmekteydi. Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi, şartların sağlanma durumunu Milli Eğitim Bakanlığının E-Okul Sisteminden ve Sağlık Bakanlığının Aile Hekimliği Bilgi Sisteminden online olarak sorgulamakta ve hem ailenin hem de vakıf personelinin iş yükünü hafifletmektedir.

b. Türkiye'de Uygulanan Şartlı Nakit Transferi Etki Değerlendirme Raporu'nun Temel Bulguları

2010 ve 2012 yılları arasında kamu – üniversite ortaklığında Türkiye'de uygulanan ŞNT programına yönelik bir etki değerlendirmesi çalışması yürütülmüştür. Çalışmanın temel amacı, ŞNT programının faydalanıcılar üzerindeki etkisini ölçmektir. Başvuru sonucunda hak sahibi olamayan kişilerden oluşan örneklem grubuna ön-test/son-test uygulanmıştır. Deney grubu ise hak sahibi olan kesim arasından seçilmiştir. Bu çalışma Mart-Nisan 2011 tarihlerinde 10.797 ve Mart-Nisan 2012 tarihlerinde 8.752 hane ile yapılmıştır.

Eğitim bileşenine ilişkin araştırma sonuçları aşağıdaki gibidir:

- Okula devamsızlık oranı %50 azalmıştır ve bu olumlu etki kırsal bölgelerde daha yüksektir.
- Kız çocukları arasındaki devamsızlık oranındaki düşüş miktarı, erkek çocukları arasındaki düşüş oranından iki kat daha fazladır.
- 2009-2010 eğitim-öğretim yılında faydalanıcı erkek çocuklarının ortaöğretime devam oranı %79,4 iken kız çocuklarının ortaöğretime devam oranı %79,36 olmuştur. Bununla birlikte, yardım almayan kız ve erkek çocuklarının ortaöğretime devam oranı erkeklerde %57,19; kızlarda ise %50,08 olmuştur. İstanbul'da ve Batı Anadolu illerinde ortaöğretime devam oranı %70'ler civarında iken Karadeniz Bölgesi'nde bu oran %90'lar civarındadır.

Sağlık bileşenine ilişkin araştırma sonuçları aşağıdaki gibidir:

- Çocuklarını düzenli sağlık kontrolüne götüren annelerin oranı yardım almaya başlamadan önce %63,25 iken yardım almaya başladıktan sonra bu oran %74,13'e yükselmiştir.

- Sağlık çalışanlarına göre sosyal yardımlar, halkın genel sağlığı üzerinde olumlu bir etki yaratmıştır. Hem ailelerin sağlık ile ilgili hususlarda farkındalığını hem de muayene olma oranını arttırmıştır.

ŞNT programının diğer olumlu etkileri içerisinde aşağıdakiler yer almaktadır:

- ŞNT programı tüm bölgelerde etkili olmuştur.
- ŞNT programı kırsal bölgeler arasında en çok Batı Anadolu'nun kırsal bölgelerinde etkili olmuştur.
- ŞNT programı kentsel bölgeler arasında ise en çok Doğu Anadolu Bölgesi'nde etkili olmuştur.
- Program kapsamında en çok yardım alan bölge Doğu Anadolu Bölgesi olmuştur.
- ŞNT programı, çocuk işçiliğinin azaltılmasına katkıda bulunmuştur.
- ŞNT programının, kadınların güçlendirilmesi, sosyal hayata katılımları, ekonomik özgürlükleri ve aile içinde karar alma süreçlerine katılımları üzerinde olumlu etkisi olmuştur.

Araştırma kapsamında elde edilen bazı olumsuz veriler ise aşağıdaki gibi olmuştur:

- Potansiyel faydalanıcılar, program hakkında yeterince bilgi sahibi değildir.
- Genel olarak kamuoyunun da program hakkındaki bilgisi yetersizdir.

4. Şartlı Nakit Transferi'nin Geliştirilmesi Çalıştayı

UNICEF Türkiye Temsilciliği ve Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün işbirliğinde 10 Eylül 2013 tarihinde Ankara'da (Türkiye) "Türkiye'de Uygulanan Şartlı Nakit Transferi Programının Geliştirilmesi" konulu bir çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştayı temel amaçları aşağıdaki gibidir;

- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ve Gazi Üniversitesi tarafından yürütülen "Türkiye'de Uygulanan Şartlı Nakit Transferi Programının Etki Değerlendirmesi Raporu"nun temel bulgularının paylaşılması ve
- Türkiye'de uygulanan ŞNT programının iyileştirilmesine yönelik alternatiflerin ve yöntemlerin tartışılması ve değerlendirilmesi.

Çalıştay, UNICEF Türkiye Temsilcisi Sayın Ayman Abulaban, Brezilya eski Sosyal Kalkınma Bakanı Sayın Patrus Ananias de Sousa ve Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Müsteşarı Sayın Ahmet Zahteroğulları'nın açılış konuşmalarıyla başlamıştır.

Açılış konuşmalarından sonra, Sosyal Yardımlar Genel Müdür Yardımcısı Sayın Şebnem Avşar Kurnaz; akademik koordinatörlüğünü Doç. Dr. Adnan Boyacı, Prof. Dr. Jülide Yıldırım ve Prof. Dr. Servet Özdemir'in yaptığı etki değerlendirme araştırmasının bulgularının paylaşıldığı paneli yönetmiştir.

Daha sonra Uluslararası Kalkınma Enstitüsü'nden araştırmacı Dr. Francesca Bastagli, ŞNT programlarının teorik yapısı ve uygulanmasına ilişkin bir sunum yapmıŐtır. Dr. Francesca Bastagli sunumunda, dũnyada uygulanan ŞNT programlarının gŕzettiĐi temel değerler ve ilkeler ile programların sonuçlarına, edinilen derslere ve iyi uygulama örneklerine değinmiştir. Çalıştayda ikinci konuŐmayı yapan Brezilya eski Sosyal Kalkınma Bakanı Sayın Patrus Ananias de Sousa, Brezilya'da uygulanan Bolsa Familia programına ilişkin bilgi vermiŐtir.

ŐĐleden sonra yapılan oturumda katılımcılar yedi çalışma grubuna ayrılmıŐ ve programın aşağıdaki hususlar açısından geliştirilmesi için öneriler geliŐtirmiŐtir:

-Model (kapsam, miktar ve Şartlar)

-Erişim ve farkındalık

-Cinsiyet eşitliği ve kadınların gŕlendirilmesi

-Sağlık

-EĞitim ve ocuk işçiliği

Bir sonraki bŕlũmde alıŐtay katılımcılarının dũŐnceleri yer almaktadır. Beşinci bŕlũmde de mevcut programın iyileştirilmesi için bir dizi öneriye yer verilmiştir.

Katılımcıların Türkiye’de Uygulanan ŞNT Programının İçeriği ve Uygulanmasına İlişkin Görüşleri

a. ŞNT Programının Yapısı

Programa İlişkin Farkındalık

Çalıştay katılımcıları genel olarak kamuoyunun ŞNT programına ilişkin farkındalığının az olduğunu dile getirmiştir. Katılımcılara göre birçok kişi böyle bir programın varlığından haberdar değildir ya da tarihçesi, amaçları ve kuralları hakkında çok az bilgiye sahiptir. Katılımcılar, bazı vatandaşların bunun devlet tarafından uygulanan bir program olduğunu bilmekle beraber halen bu program ilk olarak Dünya Bankası tarafından sağlanan fonlarla oluşturulduğu için programın dış destekle ya da bağışlarla yürütüldüğünü düşündüklerini dile getirmişlerdir. Katılımcılar, kamuoyunun programa ilişkin farkındalığının artırılması gerektiğini belirtmişler ve yoksul ailelerin ve potansiyel faydalanıcıların bu programın varlığı ve uygunluk kriterleri hakkında bilgilendirilmesi gerekliliğinin de altını çizmişlerdir.

Kamuoyunun programa ilişkin farkındalığının az olmasının sebeplerinden birinin programın yoksulluğu azaltmayı ve beşeri kalkınmayı desteklemeyi amaçlayan bir kamu programı olduğunu vurgulayacak açık ve dikkat çekici bir adının olmaması olduğu söylenmiştir. Diğer nedenler arasında yardımdan faydalanmanın şartlarının ve prosedürlerinin karışık oluşu ile hak sahipliği kriterlerinin açık ve kolay erişilebilir olmaması sayılmıştır.

Programa ilişkin bilgilendirme ve tanıtım faaliyetlerinin büyük çoğunluğunun hâlihazırda vakıflar¹⁰ ve okul öğretmenleri tarafından yapılmakta olduğu hususunda katılımcılar fikir birliğine varmıştır.

Nakit Transferi Miktarı

Katılımcılar, eğitim ve sağlık alanında yapılan nakit transferlerinin faydalanıcı ailelerin refahının artırılmasında önemli bir rol oynadığını dile getirmişlerdir. ŞNT kısa, orta ve uzun vadede dezavantajlı ailelerin gelirine ve harcamalarına katkı sağladığı için eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanma oranlarını arttırmaktadır. ŞNT programının okula kayıt oranlarının artırılması ve okula devamsızlığın azaltılmasına ilişkin etkileri genelde olumlu bulunmuştur. Nakit transferlerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine etkisi incelendiğinde, hem kız çocukları hem de kadınlar üzerinde olumlu etkileri olduğu tespit edilmiştir. Özellikle ŞNT’nin ilk alıcısı olan kadınlar üzerinde olumlu etkileri olduğu hususunda katılımcılar görüş birliğine varmıştır.

¹⁰Türkiye’de Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu’na bağlı 973 vakıf bulunmaktadır. Bu vakıfların görevi “toplumsal adaleti sağlamak ve toplumsal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmek için gereken önlemleri alarak, gelir dağılımında eşitliği sağlanması amacıyla yoksul ve yardıma muhtaç vatandaşlar ile gerektiğinde vatandaşlığa kabul edilen veya hangi yolla olursa olsun Türkiye’ye gelmiş kişilere ihtiyaç duydukları alanlarda gerekli yardımı sağlamaktır.” Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı başkanlığında ve Başbakanlık Müsteşarı, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı, Sağlık Bakanlığı Müsteşarı, Maliye Bakanlığı Müsteşarı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Müsteşarı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürü ve Vakıflar Genel Müdürü’nün katılımıyla toplanır. Fon İdaresi, yükümlü olduğu hizmetleri valilik ve kaymakamlıklara bağlı vakıflar vasıtasıyla sağlar

Birçok katılımcı ŞNT'nin faydalanıcılar üzerindeki olumlu ve doğrudan etkisi hususunda görüş birliği içinde olsalar da genelde ailelere yapılan nakit yardımlarının miktarının düşük olduğunu dile getirmişlerdir. Katılımcılar, mevcut düşük nakit transferi oranlarının yoksulluk ve faydalanıcıların güçlendirilmesi yönündeki etkilerini sınırlayabileceği konusunda endişeleri olduğunu vurgulamışlardır. Birçok katılımcı, nakit transferlerinin miktarının arttırılması gerektiğini söylemiştir.

Katılımcılar, düzenli okula devam ve düzenli sağlık kontrollerinin maliyetiyle kıyaslandığı zaman nakit yardımı miktarının düşük kaldığını dile getirmişlerdir. Aldıkları ek yardıma rağmen, en yoksul aileler çocuklarını düzenli okula göndermekte ve düzenli olarak sağlık kontrollerini yaptırmakta zorlanmaktadırlar. Söz konusu maliyetler bölgelere göre farklılık göstermektedir. Örneğin bazı bölgelerde okula ya da sağlık hizmetlerine erişim için gerekli olan ulaşım ücretleri oldukça yüksek olabilmektedir. Bazı katılımcılar yoksul ailelerin yaşadıkları bölgedeki hizmet maliyetlerini göz önünde bulundurarak nakit transferi miktarlarında ayarlamalar yapılabileceğini dile getirmişlerdir.

Hak Sahipliği Kriterleri ve Hedef Kitle

Katılımcılar, ŞNT'nin hedef kitlesinin oldukça iyi belirlendiğini ve en yoksul ailelere ulaşmak konusunda başarılı olduğunu dile getirmiştir. Bununla birlikte; katılımcıların bir kısmı, bazı dezavantajlı grupların kapsam dışında bırakılmasının olası risklerine de değinmiştir. En yoksul ailelerdeki düşük okuma – yazma oranlarının programın içeriği ve kuralları hakkında yeterli bilgi sahibi olmayı engelleyebileceğinden bu ailelerin programdan faydalanamamasına yol açan etkenlerden biri olabileceği dile getirilmiştir.

Katılımcılar, bazı ailelerin ŞNT kapsamının dışında bırakılmasının olası olumsuz etkilerini de vurgulamıştır. Örneğin, üyelerinden biri asgari ücretle çalışan ailelerin program dışında bırakılması hak sahipliği kriterlerine uyan yoksul çocukların da kapsam dışında bırakılmasına yol açabilmektedir. Katılımcılar, asgari ücret kuralının aileleri yardımdan faydalanabilmek amacıyla asgari ücretin altında çalışmayı kabul etmeye ve bu sebeple kayıt dışı istihdamı teşvik edebileceği yönündeki endişelerini dile getirmiştir.

Mevcut uygunluk kriterlerinin olası olumsuz etki ve maliyetlerine ilişkin tartışmalar esnasında bazı katılımcılar koşulsuz ve belirli bir gelir düzeyindeki herkese verilecek asgari gelir desteğinin avantajlarını belirtmişlerdir.

Şartlar

Yardımların belirli şartlar karşılığında yapılması hususu, çalıştay katılımcıları tarafından genelde olumlu bulunmuş olmakla birlikte bazı katılımcılar mevcut şartlara yeni şartlar ekleyip eklememenin daha iyi olup olmayacağı sorusunu dile getirmişlerdir. Örneğin, okula devam koşuluna okulu tamamlama gibi bir koşulun eklemesinin çocukların eğitimlerini tamamlamasını sağlama yollarından bir tanesi olabileceğini söylenmiştir.

Hem ŞNT değerlendirme çalışmasının bulgularına, hem de çalıştayda dile getirilen görüşlere göre genelde şartlı yardımın olumlu etkilerinin olduğu düşünülmektedir. Katılımcılara göre yardımların şartlı yapılması, ailelerin çocuklarını okula göndermelerini ve düzenli sağlık kontrollerinden geçirmelerini sağlamaktadır.

b. ŞNT programının uygulanması

Nakit Transferi

Çalıştay katılımcıları, nakit transferi ödemelerinde iki temel sorunun yaşandığını dile getirmişlerdir. Katılımcılara göre bu sorunlardan bir tanesi ödemelerin düzensiz ve geç yapılması ve ödemenin yapılma yöntemidir.

Katılımcılar, düzensiz ve geç ödemelerin ŞNT'nin yoksulluk üzerindeki etkisini sınırlı kıldığını dile getirmişlerdir. Katılımcılara göre aileler, ödemeler düzenli yapılmadığı için sağlıklı bir şekilde planma yapamadıklarını söylemiştir. Katılımcılar, ailelerin paralarını çekmek için bankaların ve ATM'lerin önünde uzun kuyruklar oluşturduklarını belirtmişlerdir.

Hedef Kitlenin Belirlenmesi

Hem kamuoyunun ve potansiyel faydalanıcıların hem de çalıştay katılımcılarının, hak sahipliği kriterleri ve hedef kitlenin belirlenmesi prosedürleri hakkında belirsizlik yaşadıkları görülmüştür. Bu durumun nedenleri arasında ortalama gelir testinin baz alınması, hedef kitleyi belirleme sürecinde belirli aşamalarda farklı aktörlerin devreye girmesi, hedef kitlenin özelliklerini ve seçim kriterlerini net bir şekilde tanımlayan belgelerin olmaması gösterilmiştir. Çalıştayda ayrıca Vakıfların rolü ve sorumlulukları ile çalışanlarının statüsüne ilişkin sorular olduğu belirtilmiştir.

Yardım almaya hak kazanmak için nüfus kaydı gerekliliği olmasının bazı potansiyel faydalanıcıların kapsam dışında kalması riskine yol açabileceği vurgulanmıştır. Bazı yoksul aileler için çocuklarına nüfus kaydı yaptırmak zor olabilmekte, bu da onların ŞNT programına kaydolmalarını engellemektedir. Örneğin mevsimlik tarım işçileri için, yeni doğan çocuklarını kaydettirmek çalışma gününü kaçırarak olmaları anlamına gelmektedir.

Şartlar

Katılımcılar, eğitim ve sağlık gibi farklı alanlarda faaliyet gösteren bakanlıklar arasındaki yetersiz izleme ve koordinasyon eksikliğinden dolayı kriterlere uygunluk konusunda düzenli bilgilendirme yapılamadığı hususuna dikkat çekmişlerdir. Katılımcılar, bakanlıklar arasında veri toplama ve bilgi paylaşımı sistemi ile koordinasyon çalışmalarının güçlendirilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

Katılımcılar, ayrıca faydalanıcıların şartlar hakkında farklı algılara sahip olduklarını dile getirmişlerdir. Katılımcıların birçoğu, faydalanıcıların genelde davranış değişikliğine ilişkin şartlar hakkında bilgi sahibi olduğunu söylemiştir. Katılımcılar, şartların ne olduğu hakkında net bir bilgisi olmayan çok sayıda annenin olduğunu söylemiştir. Ayrıca Vakıflarda çalışan görevlilerin, potansiyel faydalanıcıların şartlar hakkında bilgilendirilmesi hususunda hayati bir rol oynadığı dile getirilmiştir.

5. Sonuç ve Öneriler

Bu raporda ŞNT programlarına ilişkin temel bilgilere yer verilmiş olup Türkiye'deki ŞNT programının iyileştirilmesi için yeni fikirlerin geliştirilmesini sağlayabilecek çeşitli ülkelerden iyi uygulama örneklerini tanıtmıştır. Bu raporda, Türkiye'de uygulanan ŞNT programına ilişkin özet bilgi ile birlikte etki değerlendirme raporunun temel bulgularına ve Şartlı Nakit Transferinin İyileştirilmesi Çalıştayı'nda ele alınan temel hususlar da sunulmuştur.

Diğer ülkelerde uygulanan örneklerden ve Türkiye'de uygulanan programdan edinilen derslerden hareketle hâlihazırda ülkemizde uygulanmakta olan programın geliştirilmesi için dikkate alınabilecek bazı önerilere aşağıda açıklanmaktadır:

ŞNT Programının Sonuçları

Yukarıda da belirtildiği üzere Türkiye'de uygulanan ŞNT programları, okula kayıt ve sağlık kontrolüne gitme oranlarını arttırmak hususunda başarılı olmuştur. Bununla birlikte okula devam ve sağlık kontrollerine gitme oranlarını arttırarak eğitim ve sağlık alanındaki kazanımları iyileştirmek için hizmetlerin kalitesinin ve hizmet tedarikçilerine yapılan yatırımların arttırılması gerekliliği geçerliliğini korumaktadır. Örneğin; sağlık alanında yapılan yardımlar, sağlık kontrolüne gitme oranını bir miktar arttırmış olmasına rağmen muayene ve tedavi masraflarını karşılamakta yetersiz kalmıştır. Bu yüzden sağlık alanında yapılan yardımların arttırılması önerilmektedir.

Ayrıca; ŞNT programı sayesinde okula kayıt ve devam oranları arttırılmış olmasına rağmen başta tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu bölgeler olmak üzere çocuk işçiliği önemli bir sorun teşkil etmeye devam etmektedir. Bu bölgelerde, çocuklar okula kayıt olmakla birlikte yılın belirli dönemlerinde okula gitmekte ve geri kalan aylarda tarlalarda çalışmaktadırlar. Bu

hususlan hareketle okula kayıt oranlarının arttırılması, çocuk işçiliği sorunun çözüldüğü anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla ŞNT programının çocuk işçiliğinin üzerindeki etkisi sınırlı kalmaktadır.

Türkiye’de Uygulanan ŞNT Programına İlişkin Farkındalık

Kamuoyunun programa ilişkin farkındalığını arttırmak için çeşitli faaliyetler yürütülmesi önerilmektedir. Örneğin; programın devlet tarafından uygulanan ve yoksulluğu azaltmayı amaçlayan ulusal çapta bir sosyal politika girişimi olduğunu kolayca belli edecek şekilde programın adı değiştirilmesi, yeni ada uygun betimleyici ve kapsayıcı özel bir logo tasarlanması, ŞNT programının amaçları, kapsamı ve uygulanmasına yönelik okuması ve anlaması kolay broşürler ve el kitapçıkları hazırlanması düşünölmektedir. Bu broşürler, olası faydalanıcılar ve yerel düzeydeki program uygulayıcıları da dâhil olmak üzere geniş bir hedef kitlesine yönelik olarak hazırlanmalı ve ulaşılması zor olan topluluklara ulaşacak ve programın kapsamını genişletecek şekilde dağıtılmalıdır. Son olarak programın amaçlarına ve uygunluk kurallarına ilişkin temel bilgiler sunmak amacıyla ulusal bir kampanya düzenlenmesi ve farklı medya araçlarının kullanılması düşünölmelidir.

Bu faaliyetler yürütölürken bilgilendirme çalışmaları kapsamında başta öğretmenlerin ve Vakıf çalışanlarının oynadığı rol olmak üzere farklı aktörlerin rolü dikkatli bir şekilde gözden geçirilmelidir.

Nakit Transferi

Nakit transferinin yapısı, miktarı ve zaman içerisinde yapılacak düzenlemeler dikkatli ve dengeli bir şekilde politika hedefleri ve öncelikler doğrultusunda belirlenmelidir. Yapılacak yardım miktarı belirlenirken, yoksul ailelerin çocuklarını okula gönderme ve muayene ettirme gibi temel ihtiyaçlarını karşılarken ödemek zorunda oldukları maliyetler göz önünde bulundurulabilir. Yardım miktarının arttırılması, ailelerin yükünü daha da hafifleteceği için bazı alanlarda daha da olumlu sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir. Bununla birlikte; hedef kitleyi belirleme kuralları, yoksulluğun azaltılması hususunda kaydedilen ilerlemeyi olumsuz etkileyebilecek istenmeyen sonuçlara yol açabilir. Bu nedenle, nakit transferi miktarını belirlerken hak sahipliği ve hedef kitleyi belirleme kuralları ile diğer sosyal güvenlik programları ve iş piyasası etkenleri dikkate alınmalıdır. Nakit transferi miktarında bölgesel koşullara göre değişiklikler yapılmalıdır ve ilerleyen zamanlarda değişen enflasyon oranları da dikkate alınmalıdır. Ayrıca, transfer miktarını belirlerken hem mevcut durumda hem de ilerleyen zamanlarda olası değişikliklere ilişkin koşulları önceden belirlemek, yoksulluğun azaltılması hususunda bugüne kadar kaydedilen ilerlemeyi muhafaza etmeyi ve daha da geliştirmeyi sağlayacaktır.

Kadınların güçlendirilmesi hususunda katılımcıların birçoğu Türkiye’de uygulanan ŞNT programının kadının ailedeki rolünün yeniden önem kazanmasına ve bazı alanlarda güçlenmesine katkıda bulunduğunu dile getirmiştir. Bazı katılımcılar kadınların nakit yardımını almak ve diğer ŞNT koşullarını yerine getirmek için evden dışarı çıkmasının,

sosyalleşme ve başka insanlarla iletişime geçmesi için kendilerine bir fırsat verdiğini söylemişlerdir. Bununla birlikte düşük miktardaki nakit yardımının kadının aile içindeki konumunu etkilemediği gözlenmiştir. Katılımcılar, mevcut ŞNT miktarının çocuk evlilikleri ve/veya aile içi şiddet üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir.

Temel eğitimini tamamlayan çocuklara ek destekler ya da yükseköğrenim programlarına kabul edilen dezavantajlı ya da yoksul ailelerin çocuklarına ya da yetişkinlerine burs verilebilir. Ayrıca mevcut ŞNT programının kapsamına girmeyen ama daha fazla destek almayı hak eden yetişkinlere ve gençlere ya da eğitim almak isteyip de yaş kriterlerinin dışında kaldığı için yardım alamayan 4 ve 6 yaş arasındaki okul öncesi eğitim çağındaki çocuklara yönelik destek de verilebilir. Bunlara ilaveten çocuk bakımı ve okul öncesi eğitim çağında çocuğu olan ailelere destek gibi ek hizmetler de sunulabilir.

Bütün bu desteklere ilaveten programdan çıktıktan sonra iş aramakta olan, mesleki eğitim almak isteyen ya da sosyal güvenceli bir işe girebilmiş olan kişilere de belli süreler ile destek verilmesi düşünülebilir. İlave desteklerle bu yardım programının temel eğitim ile meslek edinme arasındaki bağı güçlendireceği ve fayda sahipleri üzerinde iş bulma konusunda olumlu davranış değişikliği yaratabileceği düşünülmektedir.

Şartlar

Programa ek şartlar getirilmesi ve yerine getirmeleri istenen şartları yerine getiremeyen faydalanıcıların cezalandırılması hususu dikkatli bir şekilde ele alınmalıdır. Çünkü daha karmaşık ve cezalandırma amaçlı şartlar, idari yönden masraflı olabilecek ve en dezavantajlı ailelerin orantısız bir şekilde cezalandırılmasına yol açabilecek olumsuz etkiler yaratabilir. Eğitim ve sağlık kazanımlarının düzenli olarak izlenmesi hususunda bugüne kadar karşılaşılan sorunlar farklı bakanlıkların idari veri tabanları arasındaki koordinasyonu güçlendirilmesinin oldukça yararlı olabileceğini göstermektedir. Veri tabanları arasındaki koordinasyonun güçlendirilmesi sayesinde hizmet sunumu ve kalitesindeki eksiklikler rahatlıkla giderilebilir. Karşılaşılan zorluklar aynı zamanda ŞNT programının içeriğinin mümkün olduğunca sade bir şekilde tasarlanması gerektiğini de göstermektedir. İdari düzeyde karşılaşılan zorluklar arasında çok sayıda faydalanıcıya farklı türlerde düzenli ödeme yapılması, farklı uygunluk kriterleri çerçevesinde faydalanıcıların belirlenmeye çalışılması ve izlenmesi ile çok çeşitli şartlar arasından ilgili aileye uygun olanların seçilmesi yer almaktadır. Bu gibi faktörler, ŞNT programının idari ve sosyal maliyetlerini arttırmakta ve yoksulluğun azaltılması programının temel hedeflerine ulaşmasını sekteye uğratmaktadır.

Hak Sahipliği Kriterleri ve Hedef Kitleyi Belirleme

Yukarıda katılımcıların görüşleri kısmında da belirtildiği üzere, yoksul ailelerin kapsam dışında kalması riskini en aza indirmek amacıyla hedef kitleyi belirleme kuralları dikkatli bir şekilde revize edilebilir. Bu amaç doğrultusunda, hedef kitleyi belirleme kuralları kapsamında, ailelerin yoksulluktan kademeli bir şekilde kurtulmasını sağlamak için hak

sahipliği kriterleri esnetilebilir ya da ailelerin ŞNT programından yararlanmaya hak kazanabilmesi için gereken davranış değişikliğine gitmelerini sağlamak amacıyla çeşitli teŐvikler verilebilir.

Programın uygulanması hususunda katılımcılar, başta en yoksul aileler olmak üzere bazı dezavantajlı grupların yardım programından ciddi ölçüde yararlanamama riski olduğuna dair endişelerini dile getirmişlerdir. Bu doğrultuda, ulaşılması en zor olan aileler program hakkında bilgilendirilebilir ve başvuru sürecinde kendilerine yardım edilebilir.

Ailelerin program kapsamı dışında kalmasına yol açan diğer faktörlerden bir tanesi de çocukların doğumda kayıt ettirilmemesidir. Tüm ailelere programdan yararlanmaları için eŐit Őans vermek amacıyla bu ve benzeri sorunlar çözülmelidir. Yeni doğan çocukların kaydettirilmemesi hususunda tarım işçileri ve kırsal kesimlerde yaşayan aileler gibi daha yüksek risk grubunda olan kesimlere ŞNT programı kapsamında çocuklarını kaydettirmeleri için ek destekler ve teŐvikler verilmesi dŐnlmelidir.

Yukarıda belirtilen ŞNT programının yapısına ve uygulanmasına yönelik önerilere ilaveten, bu programın bütüncül sosyal koruma odaklı olmasını ve daha kapsayıcı olmasını sağlamak için programın Türkiye’de uygulanan mevcut sosyal güvenlik programlarıyla uyumlaŐtırılması düşünülebilir. Böylece, program vasıtasıyla mümkün olan en olumlu sonuçları elde etmek için ilgili kurumlar arasında işbirliği yapmanın yolları aranmalıdır. Örneğin, Şili rneğinde olduğu gibi programa psiko-sosyal destek bileşeni eklenmesi ve Brezilya rneğinde olduğu gibi programın içeriğini asgari gelir desteği sağlayacak Şekilde genişletilmesi için fizibilite çalışmaları yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- A Human Development Programme Oportunidades (2008). Oportunidades Press and Media Office. Accessible through <http://migrationfiles.ucdavis.edu/uploads/cf/files/2009-may/oportunidades.pdf>
- Asian Development Bank (2008). *Conditional Cash Transfer Programs: AN Effective Tool for Poverty Alleviation?* ERD Policy Briefs. Accessible through <http://www.adb.org/publications/conditional-cash-transfer-programs-effective-tool-poverty-alleviation>
- Behrman, J. (2007). Policy oriented Research Impact Assessment Case Study on the International Food Policy Research Institute and the Mexican ProgresA Anti-Poverty and Human Resource Investment Conditional Cash Transfer Program. International Food Policy Research Institute. Accessible through <http://www.ifpri.org/sites/default/files/publications/ia27.pdf>
- Bri re, B. and Rawlings, L. (2006). Examining Conditional Cash Transfers Programs: A Role for Increased Social Inclusion. The World Bank. Accessible through <http://siteresources.worldbank.org/SOCIALPROTECTION/Resources/SP-Discussion-papers/Safety-Nets-DP/0603.pdf>
- Galasso, E. (2011). *Alleviating Extreme Poverty in Chile: the Short Terms Effects of Chile Solidario*. Estudios de Economia, 38 (1, pp.101-127)
- Global Extension of Social Security, Conditional Cash Transfers Programmes. <http://www.ilo.org/gimi/gess/ShowTheme.do?tid=2670#00> adresinden ulaşılabilir.
- Global Extension of Social Security, Conditional Cash Transfers Programmes. <http://www.ilo.org/gimi/gess/ShowTheme.do?tid=2845> adresinden ulaşılabilir.
- Guardia, F., Hojman, A. Larranaga, O. (2011). *Evaluating Chile Solidario Program: Results Using the Chile Solidario panel and administrative databases*. Estudios de Economia, 38(1), pp.129-168. <http://www.scielo.cl/pdf/ede/v38n1/art06.pdf> adresinden ulaşılabilir.
- International Policy Center for Inclusive Growth: Cash Transfer Programmes in Caribbean and Latin America. UNDP. <http://www.ipc-undp.org/PageNewSiteb.do?id=123&active=3#argentina> adresinden ulaşılabilir.
- International Policy Center for Inclusive Growth: Cash Transfer Programmes in Caribbean and Latin America. UNDP. <http://www.ipc-undp.org/PageNewSiteb.do?id=123&active=3#brazil> adresinden ulaşılabilir.
- Martorano, B. and Sanfilippo, M. (2012). Innovative Features in Conditional Cash Transfers: An Impact Evaluation of Chile Solidario on Households and Children. UNICEF. http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/iwp_2012_03.pdf adresinden ulaşılabilir.
- Molyneux, M. (2006). *Mothers at the Service of the New Poverty Agenda: ProgresA/Oportunidades, Mexico's Conditional Cash Transfers Programme*. Social Policy and Administration, 40(4), pp. 425-449. <http://wwwprof.uniandes.edu.co/~ijaramil/progresA.pdf> adresinden ulaşılabilir.
- Presentation made by Mr.Patrus Ananias de Sousa, the Former Minister of Social Development of Brazil, at the Improving Conditional Cash Transfers Workshop on 10 September 2013, Ankara, Turkey.
- Rawlings, L. and Rubio, G. (2005). *Evaluating the Impact of Conditonal Cash Transfers Programs*. The World Bank Research Observer, 20 (1), pp.29-55

- Safety Nets and Transfers: The Case of Chili. The World Bank.
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALPROTECTION/EXTSAFETYNETSANDTRANSFERS/0,.contentMDK:20863824~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:282761~isCURL:Y,00.html> adresinden ulaşılabilir.
- Shanghai Poverty Conference: The Case of Mexico. World Bank.
<http://info.worldbank.org/etools/docs/reducingpoverty/case/119/summary/Mexico-Oportunidades%20Summary.pdf> adresinden ulaşılabilir.
- South-South Learning for Social Protection: Argentina. UNDP. <http://south-south.ipc-undp.org/component/k2/item/258-argentina> adresinden ulaşılabilir.
- The World Bank. *Design and Implementation Features of CCT Programs*.
http://siteresources.worldbank.org/INTCCT/Resources/5757608-1234228266004/067-102_PRR-CCT_ch03.pdf adresinden ulaşılabilir.
- UNICEF (2012). Social Protection Strategic framework.
<http://www.unicef.org/socialprotection/framework/> adresinden ulaşılabilir.